

Spis treści

Wstęp	11
Rozdział I. Teoretyczne podstawy bezpieczeństwa dostaw gazu ziemnego ...	15
1.1. Ogólne pojęcie bezpieczeństwa energetycznego	15
1.2. Teoretyczne aspekty dostaw i tranzytu gazu	17
1.3. Główne tendencje i problemy badań nad dostawą i tranzytem rosyjskiego gazu do Europy	20
Rozdział II. Bezpieczeństwo energetyczne w aspekcie gazu ziemnego.....	24
2.1. Przyczyny szczególnego znaczenia gazu ziemnego	24
2.2. Światowe zasoby surowca. Pozycja Rosji	26
2.3. Problem zapotrzebowania na gaz ziemny w Europie	29
Rozdział III. Rosja jako główny dostawca gazu do Europy	34
3.1. Gaz ziemny w polityce ZSRR	35
3.2. Rządy Władimira Putina	44
3.2.1. Reformy nowych władz Rosji w sferze energetyki	44
3.2.2. Rozwój energetyki a polityka zagraniczna FR	46
3.2.3. Determinanty rosyjskiej polityki gazowej	50
3.2.4. Perspektywy utworzenia „gazowego OPEC”	55
3.2.5. Zagrożenia dla Rosji	57
3.2.6. Znaczenie kontraktów długoterminowych i klauzuli <i>take or pay</i>	63
3.3. Pozycja koncernu energetycznego Gazprom	67
3.3.1. Zagraniczna ekspansja Gazpromu	69
3.3.2. Gazprom wobec współczesnych problemów i wyzwań	75
Rozdział IV. Unia Europejska wobec problemu bezpieczeństwa gazowego ...	84
4.1. Polityczne i prawne uregulowania bezpieczeństwa gazowego UE	84
4.1.1. Karta Energetyczna	88
4.1.2. Inne akty prawne UE	92
4.1.3. Rola III pakietu energetycznego	99
4.2. Dylematy polityki gazowej UE. Znaczenie Europejskiej Wspólnoty Energetycznej	101
4.3. Unia Europejska wobec Rosji	105
4.3.1. Rozwój relacji UE – Rosja	107
4.3.2. Pozycja i inicjatywy państw Europy Środkowo-Wschodniej	111

4.3.3. Problemy w rosyjsko-unijnych relacjach gazowych	114
4.3.4. Gaz skroplony (LNG) jako alternatywa	119
4.4. Rosja wobec innych państw Zachodu	121
4.4.1. Znaczenie Niemiec w polityce energetycznej Rosji	125
4.5. Unia Europejska wobec Ukrainy i Białorusi	132
Rozdział V. Projekt „gazowych kleszczy”: Gazociąg Północny i Południowy	137
5.1. Gazociąg Północny.....	139
5.1.1. Przyczyny powstania gazociągu	139
5.1.2. Realizacja inwestycji	145
5.1.3. Stanowisko Unii Europejskiej i jej krajów członkowskich	152
5.1.4. Przeszkody w budowie gazociągu i jego krytyka	155
5.1.5. Polska wobec Gazociągu Północnego	159
5.2. Projekt Gazociągu Południowego	163
5.2.1. Stanowiska państw regionu	167
5.3. Projekt Gazociągu Nabucco	172
5.3.1. Znaczenie państw regionu Morza Kaspijskiego	176
5.4. Konkurencja między Gazociągiem Południowym a Nabucco	180
5.5. Inne projekty i ich perspektywy	184
Rozdział VI. Determinanty bezpieczeństwa gazowego Polski.....	187
6.1. Podstawowe problemy.....	187
6.1.1. Rys historyczny	190
6.1.2. Zasoby gazu ziemnego a zapotrzebowanie na błękitne paliwo	192
6.1.3. Problematyka dywersyfikacji dostaw gazu do Polski	197
6.2. Znaczenie gazociągu jamalskiego	203
6.2.1. Geneza gazociągu jamalskiego. Porozumienie z 1993 roku	203
6.2.2. Późniejsze modyfikacje umowy z 1993 roku. „Kontrakt stulecia”	208
6.2.3. Krytyka zawartych porozumień	213
6.3. Możliwości dywersyfikacji dostaw gazu w latach 90. XX w.....	221
6.3.1. Możliwość współpracy z Gasunie	221
6.3.2. Norweska alternatywa	223
6.3.3. Gazociąg Bernau – Szczecin	228
6.4. Polska wobec gazowej polityki Rosji w latach 2003-2010	230
6.4.1. Porozumienie z 2003 roku i jego skutki	230
6.4.2. Aktywność władz polskich do 2007 roku	234

6.4.3. Znaczenie gazu skroplonego (LNG)	237
6.4.4. Idea budowy korytarza gazowego Północ – Południe	240
6.4.5. Bartimpex, EuRoPol Gaz i Gas-Trading	243
6.5. Między dywersyfikacją a Gazpromem	246
6.6. Umowa gazowa z Rosją	251
6.6.1. Początkowe porozumienie	251
6.6.2. Polsko-rosyjska umowa gazowa	258
6.6.3. Sytuacja po zawarciu porozumienia	262
6.7. Specyfika i perspektywy bezpieczeństwa gazowego Polski	265
Rozdział VII. Ukraińska emancypacja a rosyjska hegemonia.....	271
7.1. Przyczyny energetycznej zależności Ukrainy od Rosji do 2004 roku	271
7.1.1. Kształtowanie się ukraińsko-rosyjskiej współpracy w sektorze gazu ziemnego	276
7.1.2. Determinanty wzajemnych relacji	279
7.2. Zacieśnienie ukraińsko-rosyjskiej współpracy gazowej	283
7.3. „Pomarańczowa rewolucja” i jej skutki dla ukraińskiego sektora gazowego	287
7.4. Wojny gazowe	292
7.4.1. Geneza i przebieg pierwszych sporów	292
7.4.2. Konflikt z 2006 roku	297
7.4.3. Rola i znaczenie RosUkrEnergo	300
7.4.4. Pozorny spokój i kolejne napięcia	304
7.4.5. Kryzys z 2009 roku	307
7.4.6. Zakończenie kryzysu i jego następstwa	313
7.5. Relacje gazowe z Rosją po zwycięstwie W. Janukowycza	321
7.5.1. Porozumienie ukraińsko-rosyjskie z 21 kwietnia 2010 roku	323
7.5.2. Bezpieczeństwo gazowe Ukrainy po zawarciu porozumienia z 2010 roku	327
7.6. Problem połączenia Gazpromu i Naftohazu	330
7.7. Perspektywy bezpieczeństwa gazowego Ukrainy	337
Rozdział VIII. Białoruś: najwierniejszy sojusznik?.....	344
8.1. Geopolityczne uwarunkowania białoruskiej gospodarki i energetyki	344
8.1.1. Białoruś jako kraj tranzytowy	349
8.2. Uwarunkowania bezpieczeństwa Białorusi w sektorze gazu ziemnego	353

8.2.1. Przyczyny zależności Białorusi od dostaw gazu z Rosji	357
8.3. Geneza rozdźwięków na linii Mińsk – Moskwa	361
8.3.1. Trudności w relacjach białorusko-rosyjskich	364
8.3.2. Spór i jego konsekwencje	370
8.4. Konflikt wokół Biełtransgazu	375
8.5. Dominacja Rosji nad Białorusią	379
8.6. Specyfika i perspektywy bezpieczeństwa gazowego Białorusi	384
Zakończenie	393
Spis tabel	397
Spis wykresów	398
Wykaz ważniejszych skrótów	399
Bibliografia	401